

Ашихміна Н. В., Юй Сінчжу
(Університет Ушинського, м. Одеса)

Сутність і структура ціннісного ставлення до фортепіанної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва

У статті авторами зроблено висновок про те, що ціннісне ставлення до фортепіанної підготовки майбутнього фахівця в галузі музичного мистецтва – це результат його потреби у фаховому самовизначенні, який виражається в ціннісному виборі й проектуванні траєкторії власного фортепіанного розвитку. Наголошено, що структура досліджуваного феномена складається з таких компонентів: смисло-цільового, когнітивно-виконавського і рефлексивно-результативного.

Ключові слова: цінності, ціннісне ставлення до фортепіанної підготовки, майбутні фахівці в галузі музичного мистецтва, смисло-цільовий компонент, когнітивно-виконавський компонент, рефлексивно-результативний компонент.

Зміни, котрі сьогодні відбуваються в економічній, соціальній і духовній сферах українського та китайського суспільства, втрата раніше значущих цінностей і виникнення нових часто змінюють вектор розвитку освіти, сучасний стан якої характеризується як кризовий, зокрема внаслідок світової пандемії COVID-19. Однією з провідних тенденцій розвитку освітньої ситуації сьогодні повинен стати перехід до ціннісної парадигми. Цей перехід зумовлений трансформацією педагогічної думки, пов'язаної з перетворенням односторонньо-функціонального уявлення про освіту як універсальної цінності до цілісного її «бачення». Орієнтація на дану тенденцію об'єктивно вимагає розвитку концептуальної системи поглядів, котра б інтегрувала традиційні та інноваційні освітні процеси.

В умовах ринкової економіки розвиток фахово-ціннісного ставлення до професії визначається цінностями, що зумовлюють успіх, конкуренцію, професійну досконалість тощо. Мова йде про домінування прагматичного, а не духовного аспекту. Фахово-ціннісний зміст професії, її духовно-моральний потенціал залишаються, на жаль, поза увагою, в тому числі і в майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва.

Реалізація професійного потенціалу майбутнього фахівця в галузі музичного мистецтва багато в чому залежить від того, наскільки заклад вищої мистецької освіти зорієнтує здобувача вищої освіти на ствердження особистої відповідальності за результати власної художньо-освітньої діяльності, зокрема в процесі фортепіанної підготовки, на усвідомлення ним соціальної значущості й цінності власної майбутньої професії.

Проблема цінностей широко представлена в науковій літературі. Це поняття, що є ключовим для нашого дослідження, розглядається з різних позицій: філософії, соціології, педагогіки, психології. Вагомий внесок у розробку завленої проблеми здійснили Б. Ананьєв, О. Дробницький, В. Тугарінов, В. Ядов та інші.

Здійснено педагогічні наукові розвідки пов'язані щодо вивчення питання мотиваційно-ціннісного ставлення учнів до пізнавальної діяльності, зокрема такими вченими, як: Б. Кузнецов, Є. Мамчур, В. Миронов та ін. Проблема ціннісних орієнтацій в освіті висвітлена в дослідженнях В. Пряникова, З. Равкіна, В. Собкіна та ін.

У галузі вищої мистецької освіти накопичений чималий досвід із вивчення різних аспектів фахової підготовки вчителя музичного мистецтва (Ю. Алієв, Г. Падалка, Л. Рапацька, О. Реброва, О. Ростовський, Г. Стулова, Г. Ципін та ін.). Розгляду соціального аспекту становлення ціннісних професійних орієнтацій учителя музики присвячено дослідження О. Асатрян; про зрослий інтерес до проблеми формування духовно-моральних цінностей вчителя музики свідчать сучасні дослідження В. Богатова; розвитку духовної культури вчителя мистецьких дисциплін присвячена

робота Р. Лозовського. В. Дряпикою досліджено питання теорії і практики формування ціннісних орієнтацій учителя музики, а О. Плохотнюк вивчено питання формування професійно ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей у процесі музично-виконавської діяльності.

Отже, слід відмітити посилення інтересу дослідників до проблематики цінностей, ціннісних орієнтацій і ціннісного ставлення, зокрема майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва, до професійної діяльності. Це викликано низкою суперечностей – з одного боку, суспільні перетворення зумовлюють девальвацію цінностей, ціннісних установок, на які була зорієнтована мистецько-освітня галузь, а з іншого – сучасні перетворення сприяють розвитку нової ціннісної свідомості та поведінки, що актуалізує необхідність модернізації підходів у мистецькій освіті.

Вивчення науково-методичної літератури з проблеми формування професійно-ціннісного ставлення здобувачів вищої освіти до майбутньої професії дозволяє зробити висновок про те, що більшість дослідників у педагогічній і мистецько-освітній галузях розглядають означений феномен як складне інтегративне утворення, яке проявляється у вибіркового оціночному судженні щодо майбутньої професійної діяльності [1].

У контексті заявленої проблеми категорію цінностей слід розглядати як орієнтири, відповідно до яких здобувач вищої мистецької освіти «будує» своє осмислення художньо-освітньої та професійної дійсності. З методологічної позиції доцільність розгляду ціннісного ставлення майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва до фортепіанної підготовки як системи ціннісних уявлень зумовлена тим, що такий підхід створює теоретико-методологічну передумову для емпіричного розкриття змістовної структури досліджуваного феномена з урахуванням особливостей цієї структури.

Важливим є вивчення проблеми формування ціннісного ставлення до фортепіанної підготовки у зв'язку з певними

діяльнісними каналами, через які здобувач вищої мистецької освіти реалізує фахову орієнтацію в галузі фортепіанної підготовки.

З іншого боку, такий підхід дає можливість розкривати ціннісний зміст музично-інструментальної, зокрема фортепіанної, підготовки майбутніх фахівців. Через те, що існує тісний взаємозв'язок ціннісної зорієнтованості та діяльності в концепції ціннісного ставлення до фортепіанної підготовки, можна констатувати, що вивчення досліджуваного феномена ґрунтується на діяльнісному підході.

О. Плохотнюк, розглядаючи аксіологічні аспекти музично-виконавської діяльності майбутніх фахівців в галузі мистецької освіти, вказує, що ціннісне ставлення до неї – це системоутворювальні компоненти цілісності особистості, що детермінують її ставлення до професійно-педагогічних цінностей у цілому, цінностей музичного виконавства, а також сприяють професійно-особистісної константності та забезпечують плідну педагогічну й музично-виконавську діяльність [3].

На думку В. Дряпкі, художньо-педагогічний аспект формування ціннісного ставлення майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва до професійної діяльності полягає в тому, що під впливом цілеспрямованого виховного процесу справжні цінності повинні розглядатися в якості переживання та усвідомлення їх як потреб, інтересів, ідеалів особистості, які спонукатимуть здобувачів вищої освіти до засвоєння, створення та реалізації цінностей у всіх сферах життєдіяльності [2].

Слід звернути увагу на той факт, що ціннісне ставлення до фортепіанної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва має особистісний аспект. Кожен здобувач вищої освіти по-своєму розподіляє свій час та енергію між різними видами діяльності в процесі фортепіанної підготовки. Значні індивідуальні відмінності виявляються і в суб'єктивному розумінні значущості виконавської діяльності, і в ціннісному змісті діяльності. Так, наприклад, одні старанно займаються розвитком технічної складової фортепіанної підготовки і приділяють цій діяльності багато уваги у зв'язку з бажанням набути віртуозності, інші на

перший план висувають художньо-образне самовдосконалення тощо.

Художньо-педагогічний аспект формування ціннісного ставлення до фортепіанної підготовки полягає в тому, що під впливом цілеспрямованого виховного процесу справжні цінності повинні розглядатися в якості переживання та усвідомлення їх майбутніми фахівцями як потреби, інтереси, ідеали, смакові установки, які будуть спонукати здобувачів вищої мистецької освіти до засвоєння, створення і реалізації цінностей у всіх сферах майбутньої професійної діяльності.

Можна припустити, що структуру ціннісного ставлення до фортепіанної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва складають смисло-цільовий, когнітивно-виконавський і рефлексивно-результативний компоненти.

Смисло-цільовий компонент слід розглядати з позиції формування фахових особистісно-значущих смислів і цілей, коли майбутній фахівець у галузі музичного мистецтва стає реальним суб'єктом свого фортепіанного розвитку.

Когнітивно-виконавський компонент ціннісного ставлення до фортепіанної підготовки характеризується наявністю в здобувачів вищої мистецької освіти знань у галузі фортепіанного виконавства, навичок практичної виконавської діяльності, здатністю сприймати, усвідомлювати і відтворювати навчальний матеріал, інтерпретувати художньо-образний зміст фортепіанних творів, висловлювати власне художнє ставлення до художньо-освітньої інформації, що є основою їх майбутньої фахової компетентності.

Рефлексивно-результативний віддзеркалює осмислення майбутніми вчителями музичного мистецтва результатів художньо-освітньої та виконавської діяльності, відповідальність за власні здобутки в процесі мистецької освіти, усвідомлення себе через пізнання своєї фахової сутності в процесі фортепіанної підготовки.

Ураховуючи вищезначене, можна дійти висновку, що ціннісне ставлення до фортепіанної підготовки майбутнього

фахівця в галузі музичного мистецтва – результат його потреби у фаховому самовизначенні, який виражається в ціннісному виборі й проєктуванні траєкторії власного фортепіанного розвитку. Структуру такого ставлення складають смисло-цільовий, когнітивно-виконавський і рефлексивно-результативний компоненти.

Література:

1. Ашихміна Н. В. Сутність і структура професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музики. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2016. Вип. 143. Кіровоград: Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2016. С. 105–108.

2. Дряпіка В. І. Теорія і практика формування ціннісних орієнтацій вчителя музики: навчальний посібник. Київ-Ужгород: Ліра, 2000. 340 с.

3. Плохотнюк О. В. Формування професійно ціннісних орієнтацій студентів мистецько-педагогічних спеціальностей у процесі музично-виконавської діяльності: автореф. дис....канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Луганськ: ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2009. 22 с.